

„Tradíció, tudomány, minőség”

Tanulmánykötet

2021

*„Tradíció, tudomány, minőség”
30 éves a Vám- és Pénzügyőri Tanszék*

Tanulmánykötet

Kézirat lezárva: 2021. december 31.

Kiadja:
a Magyar Rendészettudományi Társaság
Vám- és Pénzügyőri Tagozata

Szerkesztette:
Czene-Polgár Viktória
Csaba Zágon
Szabó Andrea
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes

Felelős kiadó:
Szabó Andrea

ISBN: 978-615-81879-6-1

DOI: 10.37372/mrttvpt.2021.2

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalomjegyzék

Szerzők	6
Lektorok	10
Lectori salutem!	12
30 év, 30 vélemény	14
Tanszéktörténet	46
Szabó Andrea – Magasvári Adrienn: Hirtelen 30 – A szervezeti és a képzési rendszerben 30 év alatt bekövetkezett változások hatása a pénzügyőr tisztekkel szemben támasztott követelményekre	48
HR, szervezetfejlesztés, jogalkalmazás	60
Christián László – Erdős Ákos – Magasvári Adrienn: Képzési innováció a magyar rendészeti felsőoktatásban.....	62
Hajdu Ruben József: A meztelen igazság a pénzügyőrökről.....	78
Suba László: Úton a közérthetőség felé.....	92
Szilvássy György Péter: Gondolatok a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról szóló új törvény és az alapjogi korlátozások kapcsolatáról.....	105
Voitseshchuk, Andrii: Establishment of New Customs in Ukraine: Latest aspects of personnel management based on a competency-based approach...117	
Vámtechnológia, kockázatkezelés, IPR	127
Csaba Zágon – Gecsei Márton: Kockázatelemzés a gyakorlatban: cigaretta a repülőtéren.....	129
Galella, Patricio: The Approved Exporter Authorization in the EU	143
Jurušs, Māris – Miloseviča, Kristīne – Šmite-Roķe, Baiba: Transaction market value range based on arm's length principle for customs and tax purposes	153
Német Martin – Szendi Antal: A szellemi tulajdonjogok védelme a vámigazgatási eljárásban.....	165
Van Dooren, Eric: The order to pay the counter value of disappeared goods in Belgium.....	179
Adóztatás, gazdaság, új technológiák	190
Halasi Nóra: A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek gazdasági jelentősége az észak-alföldi régióban	192

Halász Zsolt: Variációk egy témára: kísérletek a virtuális eszközök szabályozására	206
Kovács László: Széttöredezett e-közbeszerzési környezet Németországban..	218
Nagy Zoltán András: Mesterséges intelligencia lehetőségei az adó- és vámügyi eljárásokban	226
Pajor Andrea: Az adózás/adóztatás igazságossága – Az arányos és méltányos közteherviselés	234
Potoczki Zoltán: Az adófelfüggesztési eljárás jellegzetességei	246
Szlifka Gábor: Vagyonosodási vizsgálat: kísértő múlt és ígéretes jövő	256
Történeti szemelvények.....	270
Czene-Polgár Viktória: Vámmentes csomagok Nyugatról – Az Ibusz Külföldi Kereskedelmi Akciója	272
Deák József: Határőrök, vámosok, állambiztonsági és belügyi szervek munkatársainak helytállása 80 évvel ezelőtt, a Szovjetuniót ért váratlan támadás első hónapjaiban.....	286
Kovács István: Németországban tevékenykedő arab nyelvű klánok és a „maffia” fogalmi összefüggései	294
Lippai Zsolt – Simonics Adrián: Magánbiztonság és futballhuliganizmus	306
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes: Brüsszeli Nómenklatúra – az egységes nemzetközi vámtarifa létrehozása	320

Szerzők

- **Christián László, Dr., PhD.,** habilitált egyetemi docens, rektorhelyettes, rendőr dandártábornok, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, christian.laszlo@uni-nke.hu
- **Czene-Polgár Viktória, Dr., PhD.,** tanársegéd, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, czene-polgar.viktoria@uni-nke.hu
- **Csaba Zágón, Dr., PhD.,** adjunktus, pénzügyőr alezredes, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, csaba.zagon@uni-nke.hu
- **Deák József, Dr. PhD,** adjunktus, rendőr alezredes, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Rendészetelméleti és -történeti Tanszék, deak.jozsef@uni-nke.hu
- **Erdős Ákos,** tanársegéd, pénzügyőr őrnagy, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék, erdos.akos@uni-nke.hu
- **Galella, Patricio, PhD.,** international trade consultant, AGOSTO & ANGUREN IT (GUIEX), and an Associate Professor at the Faculty of Law of the University of Barcelona, galella@guiex.net
- **Gecsei Márton,** határszerológálati vámreferens, pénzügyőr hadnagy, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Repülőtéri Igazgatóság, gecsei.marton@nav.gov.hu
- **Hajdu Ruben József,** vámigazgatási referens, pénzügyőr főhadnagy, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pest Megyei Adó- és Vámigazgatósága, hajdu.ruben@gmail.com
- **Halasi Nóra,** kockázatkezelési referens, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatósága, Kockázatkezelési Osztály, halasi.nora@nav.gov.hu
- **Halász Zsolt, Dr., PhD,** tanszékvezető egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog és Államtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszék, halasz.zsolt@jak.ppke.hu
- **Jurušs, Māris, PhD.,** Associate Professor, Customs and Tax Department, Riga Technical University, Maris.Juruss@rtu.lv

- Kovács István, Dr., PhD., tanársegéd,
 rendőr őrnagy,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék,
kovacs.istvan@uni-nke.hu
- Kovács László MA hallgató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar,
laci.kovacs1993@gmail.com
- Lippai Zsolt, mesteroktató,
 rendőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék,
 doktori hallgató, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola,
lippai.zsolt@uni-nke.hu
- Magasvári Adrienn, tanársegéd,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
magasvari.adrienn@uni-nke.hu
- Miloseviča, Kristine, Senior Tax Advisor,
 KPMG Latvia.
- Nagy Zoltán András, Dr., PhD., egyetemi docens,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Gazdaságvédelmi-, Kiberbűnözés Elleni Tanszék.
nagy.zoltan.andras@uni-nke.hu
- Német Martin, pénzügyőr hadnagy, vámigazgatási referens,
 NAV Dél-budapesti Adó- és Vámigazgatóság,
nemeth.martin@nav.gov.hu
- Pajor Andrea, dr., mesteroktató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
pajor.andrea@uni-nke.hu
- Potoczki Zoltán dr., mesteroktató,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
potoczki.zoltan@uni-nke.hu
- Simonics Adrián, hallgató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 biztonsági szervező mesterképzési szak,
simonicsadrian88@gmail.com
- Šmite-Roķe, Baiba, Deputy Director,
 Tax Board at State Revenue Service of the Republic of Latvia,
 and Doctoral Student, Riga Technical University,
baiba.smite-roke@vid.gov.lv
- Suba László, dr., tanársegéd,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
suba.laszlo@nav.gov.hu

- ▶ Szabó Andrea, Dr., PhD., tanszékvezető egyetemi docens,
 pénzügyőr ezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
szabo.andrea@uni-nke.hu
- ▶ Szendi Antal, dr., mesteroktató,
 pénzügyőr ezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
szendi.antal@uni-nke.hu
- ▶ Szilvász György Péter, dr., tanársegéd,
 rendőr őrnagy,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék,
szizyp@gmail.com
- ▶ Szlifka Gábor, Dr., PhD, ellenőrzési igazgatóhelyettes,
 Nemzeti Adó- és Vámhivatal Pest Megyei Adó- és Vámigazgatósága,
szlifka.gabor@nav.gov.hu
- ▶ Van Dooren, Eric, Associate professor,
 Customs Law, University of Antwerp. Belgian,
 Supreme Court judge,
eric.vandooren@uantwerpen.be
- ▶ Voitseshchuk, Andrii, Director,
 Department of Customs Payments,
 The State Customs Service of Ukraine,
vad_71@ukr.net
- ▶ Zsámbokiné dr. Ficskovszky Ágnes, mesteroktató,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
zsambokine.ficskovszky.agnes@uni-nke.hu

Adóztatás, gazdaság, új technológiák

Halasi Nóra*: A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek gazdasági jelentősége az észak-alföldi régióban

Absztrakt

Egy adott térségre vonatkozóan nagyon fontos szerepet kap a versenyképesség és a fenntarthatóság kérdésköre, mely tényezők a helyi lakosok életminőségét és gazdasági helyzetét alapvetően meghatározzák. A vidékfejlesztés intenzív megvalósulása esélyt ad a gazdasági fejlődésre is.

A hagyományos és tájjellegű élelmiszertermékek egyértelműen a vidéki területek fejlődésének lehetőségét jelentik, előállításuk rendkívül fontos a helyi – és összességében a magyar – gazdaság, illetve társadalom szempontjából is. Ezen élelmiszertermékek előállításának növelése, illetve az értékesítési lehetőségek kiterjesztése és emelése hozzájárulhat a régió egyes térségeinek népességmegtartásához, valamint többek között a vidéki területek tárgyi és szellemi örökségének védelméhez, megőrzéséhez. A városi területek is kiemelt jelentőséggel bírnak a hagyományos és tájjellegű ételek szempontjából: a helyi rendezvények – például tematikus fesztiválok – és a vendéglátás szereplői tudatos, átgondolt értékesítési- és marketing stratégia révén szintén segíthetnek az élelmiszertermékek népszerűvé tételében.

Kutatásom célja a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek, illetve termékek gazdasági pozíciójának jellemzése a helyi fogyasztók körében, az Észak-alföldi régió területén. A kutatás során 1.349 fő töltötte ki a kérdőívet, akik közül valamennyien értékelhető választ adtak. Elsősorban a helyi sajátosságokat vizsgáltam, a régióbeli lakosok véleményét mértem fel a hagyományos élelmiszer-fogyasztással összefüggésben, hogy értékelhetővé váljon a hagyományos és tájjellegű élelmiszerekért való többletfizetési hajlandóság.

Kulcsszavak: *élelmiszer-fogyasztás, élelmiszer-gazdaság, hagyományos és tájjellegű termék és élelmiszer, Hagyományok-Ízek-Régiók gyűjtemény*

English title: The economic significance of traditional and regional food in the Northern Great Plain region

Abstract

Competitiveness and sustainability are significant for a given region, determining residents' quality of life and economic situation. The intensive implementation of rural development also provides an opportunity for economic growth.

Traditional and regional food products bring opportunities for the development of rural areas. Also, their production is crucial for the local economy and, in broader terms, for the Hungarian society. Increasing foodstuff production and expanding sales can assist maintain the region's population. Also, it can help to protect and preserve the material and intellectual heritage of rural areas. Urban areas have crucial importance for traditional and regional food products: local events, such as thematic festivals, and workers of tourism and catering areas can help promote these products through a conscious sales and marketing strategy.

My research aims to characterize the economic position of traditional and regional food and products among local consumers in the Northern Great Plain region. 1.349 people completed

* Halasi Nóra, NAV Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatósága, Kockázatkezelési Osztály, kockázatkezelési referens, <https://orcid.org/0000-0002-5979-1340>, halasi.nora@nav.gov.hu

the questionnaire, each provided valuable answers. I mainly examined the local specificities and surveyed the residents' opinions in the context of traditional food consumption to assess the willingness to pay extra money for traditional and regional food.

Keywords: *food consumption, food economy, traditional and regional product and food, Traditions-Flavours-Regions Collection*

1. Bevezetés

Az élelmiszer-fogyasztás fontos része egy társadalom mindennapjainak. Egyetértek Popovics (2009) megállapításával, miszerint az élelmiszer központi szerepet játszik az emberek életében. Az élelmiszerekre költött hányad a legmagasabb a fogyasztói kiadások között, illetve a legtöbb időt egy éves átlagban az élelmiszerek vásárlásával töltik a fogyasztók. Az élelmiszer-fogyasztás kényszer és örömforrás, egyben meghatározza a fogyasztók életstílusát és ritmusát, társadalmi kapcsolatait és visszavezethető az egyes kultúrák hagyományaira. (Popovics, 2009: 9.) Emellett napjainkban értékváltásnak vagyunk tanúi: a fogyasztók egyre inkább elfordulnak a túlzott mennyiségi fogyasztástól, a termékek közötti választáskor pedig előtérbe kerülnek a kiváló minőséget képviselő gyártmányok, a márka és az image hordozta előnyök, továbbá a fogyasztói magatartásban felértékelődik az értékorientáció (Törőcsik, 2007.)

Magyarország hagyományos és tájjellegű élelmiszerei különleges értéket képviselnek az élelmiszer piacon: kiváló minőségükről, jellegzetes íz-világukról és egészségvédő hatásukról ismertek, mely tulajdonságok vonzóvá teszik őket a fogyasztók számára.

1. 1. Élelmiszer-gazdaság és élelmiszer-fogyasztás

Egy ország és egyes területeinek gazdasági fejlettségének színvonalát az ipari fejlettség mértéke határozza meg. A gazdaság többi ágazatának, köztük a mezőgazdaságnak a fejlődési színvonala az ipari fejlettség mértékétől függ. Ugyanakkor a nem ipari ágazatok, mint például a mezőgazdaság valójában visszatükrözik az ipar és az egész gazdaság fejlődési színvonalát (Burger, 1985: 14). Szabó (1998) meghatározása alapján *mezőgazdasági tevékenység* alatt olyan növénytermesztési és állattenyésztési tevékenységet értünk, amelynek során növényi és állat termékek kerülnek előállításra, élelmiszer-fogyasztás, takarmányozás és ipari feldolgozás céljából. A tevékenység alapvető jellemzője, hogy szorosan és elválaszthatatlanul kötődik a termőföldhöz, illetve – elsősorban a növénytermesztés esetében – jellegénél fogva jelentősen ki van téve az éghajlati és időjárási viszonyoknak. (Szabó, 1998: 3) A mezőgazdaság az alábbi tényezők révén járulhat hozzá egy adott régió gazdasági növekedéséhez:

- az ipar és más ágazatok rendelkezésére bocsátott munkaerővel,
- a növekvő városi lakosság élelmiszer-ellátásával és az ipar nyersanyagellátásával,
- az ipari fejlődés számára rendelkezésre bocsátott tőkével és pénzeszközökkel,
- deviza-kitermeléssel, részben a mezőgazdasági export, részben az élelmiszer- és mezőgazdaságból eredő nyersanyagimport helyettesítése révén,
- az ipari termékek felvételére szolgáló piaccal,
- az iparosodás és a népgazdaság egyéb ágazatai fejlődésének elősegítésével (Burgerné, 1980: 80-81.).

A mezőgazdaság és a mezőgazdasági alapanyagokat fogyasztható terméké feldolgozó élelmiszeripar együttesen alkotja az *élelmiszer-gazdaságot*, mely ellátja a lakosságot egészséges élelmiszerekkel, lényeges a foglalkoztatottság szempontjából, valamint hozzájárul egy adott régió gazdasági teljesítményéhez. A mezőgazdaság és az élelmiszeripar között a kapcsolatot a felvásárlás teremti meg. A mezőgazdasági termelők az általuk megtermelt mezőgazdasági termékeket bárkinek szabadon értékesíthetik, termelést pedig megrendelésre vagy önállósra, illetve szabadpiaci értékesítésre folytatnak. A mezőgazdasági termékek ezáltal több csatornán

kerülnek értékesítésre és az egyes csatornák között a termelők szabadon választhatnak, amely gyakorlatilag minden esetben gazdasági megfontolások alapján történik. A mezőgazdasági termékek értékesítésének legfontosabb formája a termelők és a felvásárlók – főleg élelmiszergyártók – közötti szerződéses kapcsolaton alapuló árueladás. Emellett a termelő közvetlenül is értékesítheti termékeit termelői piacokon, különféle értékesítőhelyeken – nyílt árusítású üzlet, piaci elárúsítóhely –, továbbá kis- és nagykereskedelemmel-, vendéglátással-, külkereskedelemmel foglalkozó vállalkozásoknak, közintézményeknek és külföldi vevőknek is. A szerződésen kívüli termelés nagy részben a hagyományokon alapuló várható fizetőképes kereslethez igazodik, amelyet a várható értékesítési árak és a gazdaságok egyedi jellegzetességei befolyásolnak (Csizmazia et al., 2007: 28.).

Az *élelmiszer-fogyasztás* speciális fogyasztási területnek tekinthető, amely az egyén és a gazdaság számára is jelentős, ugyanakkor az élelmiszer-fogyasztást általános, mindennapi fiziológiai szükségletek motiválják, és az élelmiszer nem dematerializálható vagy helyettesíthető más termékekkel. Lényeges, hogy az élelmiszer-fogyasztás tükrözi az életstílust és az értékeket is (Lehota, 2004: 7-14.). Vetőné (2013) szerint az élelmiszer-termelés és élelmiszer-fogyasztás kérdéskörében számtalan összefüggő kapcsolatot találunk, éppen ezért az élelmiszer-fogyasztás és -termelés, valamint a mindezt támogató technológiai fejlődés hatékonyan csak együttesen értelmezhető. (Vetőné, 2013: 11.)

Az élelmiszer-fogyasztást közvetlenül meghatározzák a biológiai, pszichológiai, szociológiai, antropológiai, demográfiai, közgazdasági és politikai tényezők. A *biológiai tényezők* szerepe döntően az egyénhez, a fogyasztóhoz kapcsolódik. Ezen tényezők közé a genetikai sokszínűsége épülő fiziológiai különbség, az érzékelés, valamint a táplálékkal kapcsolatos betegségek sorolhatóak. Az élelmiszer okozta, és a nem élelmiszer okozta betegségek jelentősen hatással vannak a táplálkozásra, ezáltal a fogyasztói magatartásra is. Az egyes *demográfiai tényezők* a lakosság létszámának, illetve a lakosság szerkezetének változásával hatnak az élelmiszer-fogyasztásra, például a népességfogyás a fejlett országokban csökkenti az egy főre jutó fogyasztás mennyiségét. A *közgazdasági tényezők* közül az ár és a jövedelem jut kiemelt szerephez. Az alacsony jövedelemmel rendelkezők szeretnének elegendő mennyiségű élelmiszerhez jutni, míg a magasabb jövedelemmel rendelkezők leginkább az egészséges és magas hozzáadott értékkel bíró termékeket vásárolják. A fogyasztók jövedelmének vásárlóereje, illetve az adott áruk ára, egyaránt hatással vannak a fogyasztók árváltozásra történő reagálására. A *társadalmi tényezők* a társadalmi kapcsolatok megjelenésének formái, amelyek kifejezhetnek bizonyos csoportokhoz való tartozást, vagy egyes csoportoktól való elkülönülést. A *kulturális tényezők* magukban foglalják az egyéni-, társadalmi-, valamint pszichológiai tényezőket és összetevőket. Lényeges megemlíteni az értékrendszert, amely hosszabb távon meghatározza a fogyasztói magatartást is. Mindezek mellett a *pszichológiai tényezők* befolyásolják az egyén esetében, hogy adott élelmiszereket elfogad vagy elutasít, továbbá az elfogadott élelmiszerek súlyát és szerepét (Lehota, 2004: 7-14.). A magyar háztartások fogyasztási mintáira számos tényező van hatással, többek között a jövedelem, a demográfiai változások – több dolgozó nő és egyszemélyes háztartás, nagyobb nyugdíjas populáció –, valamint az életstílusbeli változások (Hofmeister-Tóth et al., 2011). Trichopoulou et al. (2002) hét európai ország élelmiszer-fogyasztási szokásait és azok tíz éven belül történt változásait hasonlította össze a nemzeti fogyasztási statisztikákat felhasználva. Kutatásaik azt támasztották alá, hogy az egészséggel és a környezettel kapcsolatos információk megértésére, továbbá feldolgozására hatással van az iskolai végzettség szintje. (Trichopoulou et al., 2002: 553-558.)

1.2. Hagyományos és tájjellegű élelmiszerek az élelmiszer piacon

Hagyományos és tájjellegű termékek/élelmiszerek nevezzük azokat a mezőgazdasági termékeket és élelmiszereket, amelyeket tradicionális módon állítanak elő, történelmi múlttal rendelkeznek és kötődnek egy adott térséghez, ahol napjainkban is jelen vannak az élelmiszerpiacon. A hagyományos, tradicionális, nemzeti és a hungarikum termék/élelmiszer kifejezések szintén

alkalmazhatóak esetükben, a termékek közös gyűjteménye a Hagyományok-Ízek-Régiók gyűjtemény. A regionális és helyi termékek azonban eltérnek a fogalomtól, mert azok csak egy szűkebb területhez való kötődést jelentenek, de előállításuk nem függ össze a tradíciókkal. Mindezekon kívül *konvencionális, klasszikus, vagy tömegtermékek/élelmiszerek* definiáljuk azokat a nagy tételben, ipari körülmények között előállított élelmiszeripari termékeket, amelyek megfelelnek az általános előírásoknak, nincs speciális alapanyag- és technológiagényük, ugyanakkor a kereskedelmi forgalomban megtalálhatóak. A konvencionális termékeket a kereskedelmi forgalomban eltérő márkázással differenciálják. Az *ök(ológiai), bio(lógiai) vagy organikus termék/élelmiszer* kizárólag olyan gazdálkodásból származhat, ahol nem alkalmaznak ember által készített műtrágyákat, növényvédő és rovarirtó szereket, növekedésszabályozókat és takarmány-kiegészítőket. Mindezek helyett a rendszer a vetésforgóra, az állati és növényi eredetű trágyákra, a kézi jellegű gyomirtásra és a különböző kártevők elleni biológiai védekezésre épül (Szakály et al, 2010: 13).

Az Európai Unió francia kezdeményezésre, 1993-ban hívta életre az „Euroterroirs” (Európa Vidékei) nevű programot, amelynek célja az európai régiók hagyományos és tájjellegű élelmiszereinek összegyűjtése, azok gazdasági hasznosításának előmozdítása, valamint ezeknek a termékeknek a fogyasztók körében való népszerűsítése volt. Az EU-csatlakozás előtt álló közép-kelet-európai országok közül Magyarország elsőként csatlakozott a programhoz 1998-ban. A „Hagyományok-Ízek-Régiók (HÍR)” kezdeményezés célja az volt, hogy összegyűjtse a magyarországi régiók hagyományos és tájjellegű élelmiszereit, valamint egyben hozzájáruljon azok ismertségének növeléséhez és gazdasági hasznosításukhoz (Pallóné, 2003). A HÍR-gyűjteménybe történő besorolás odaítéléséhez különböző követelményeknek kell megfelelnie egy terméknek, melyek az alábbiak: a termék története, az előállítási mód hagyományossága, az adott tájegységhez kötődés, a termékhez kötődő tudásanyag, ismertség, valamint az előállítás és forgalmazás megléte (Cserhalmi et al., 2001: 208-329).

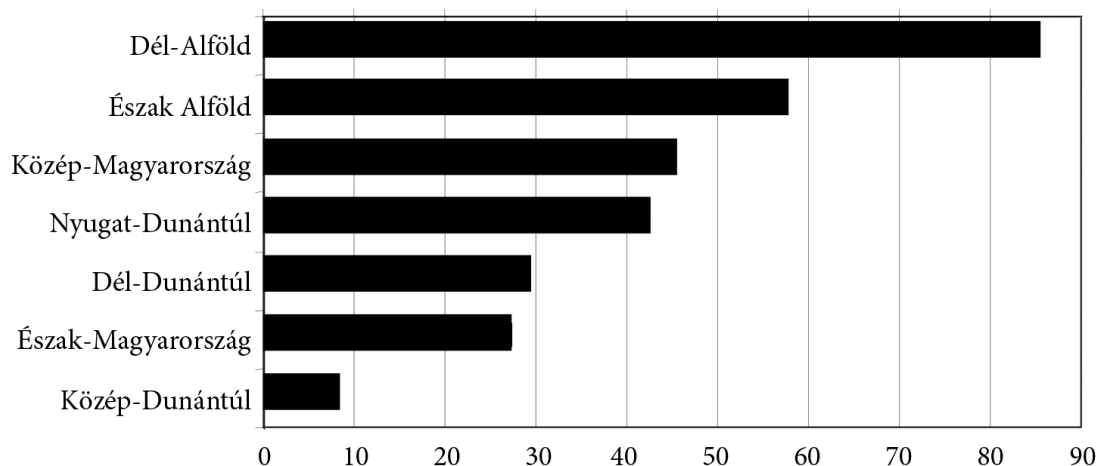
A könyv 300 hagyományos és tájjellegű termék szakmai-történeti leírását tartalmazza régióként, valamint azon belül ágazati bontásban. A többi európai ország listájához képest a magyar gyűjtemény kiemelkedően gazdag tájjellegű zöldségekben és gyümölcsökben, melyek az összes termék több mint egyharmadát teszik ki. A régiós besorolás alapja a történetileg első hiteles említés volt (Szakály et al, 2010: 61-62.).

1. 3. Az Észak-alföldi régió hagyományos és tájjellegű élelmiszertermékei

Az Észak-alföldi régió természet- és gazdaságföldrajzi jellemzői kedveznek a mezőgazdasági termelésnek, termőhelyi különbségei pedig területenkénti specializációt is lehetővé tesznek. A terület mezőgazdasága így biztos alapot jelenthet a korábban már rátelepült élelmiszeriparnak, valamint a régióban termelt növények, vágóállatok és állati termékek legnagyobb része a helyi igények kielégítése mellett hazai vagy külföldi fogyasztókhoz kerül (Csizmazia et al, 2007: 28).

Az Észak-alföldi régiót szikes és homokterületek, a tanyás-kertes települések határában humuszban gazdag feketeföldek, valamint az állattenyésztés és növénytermesztés termékei jellemzik, melyek például a híres szabolcsi-nyírségi alma, a besztercei szilva, illetve feldolgozott termékként a szatmári szilvalekvár vagy a diópálinka. A mezőgazdasági termékek és élelmiszerek minőségét jelentősen befolyásolják a termőhelyi adottságok és a fizikai környezet, továbbá egy adott régióhoz köthető étkezési szokások és hagyományok is (Szakály et al., 2010: 63. és Cserhalmi et al., 2001).

A HÍR-gyűjteményben az Észak-alföldi régió 58 termékkel szerepel, ezáltal regionális megoszlás alapján a második termékekben leggazdagabb régió Magyarországon, a Dél-alföldi régiót követően. Az alábbi, *1. számú ábra* a HÍR-gyűjtemény termékeinek régiókénti megoszlását szemlélteti.

1. számú ábra. A HÍR-gyűjtemény termékeinek megoszlása Magyarország régiói szerint.

Forrás: átvéve Szakály et al., 2010: 62.

Az Észak-alföldi régió jellegzetes *termékcsoportjai, termékei* a következők:

- *Húsok, szárnyasok, vadak:* Bronzpulyka, Gyöngytyúk, Hortobágyi (racka) juh, Magyar kecske, Magyar szürke szarvasmarha, Fehér magyar tyúk, Fodros tollú magyar lúd, Őz,
- *Húskészítmények:* Csécsi szalonna, Csemege debreceni; Füstölt, paprikás csemegezalonna, Vállaji sváb bordázott szalonna, Vállaji sváb sonka,
- *Termesztett, gyűjtögetett és feldolgozott gyümölcsök:* Besztercei szilva, Penyigei szilva, Milotai dió, Aszalt szilva, Nagykőrűi cseresznye, Cigánymeggy, Debreceni meggy, Pándy meggy, Hajdúsági köszméte, Szabolcsi alma, Aszalt alma, Aszalt körte,
- *Termesztett, gyűjtögetett és feldolgozott zöldségek:* Hajdúsági torma, Kisvárdai burgonya, Hajdúsági káposzta, Sziki csiperke, Mezei szegfűgomba, Nagydobosi sütőtök,
- *Ital:* Szatmári szilvapálinka, Diópálinka, Szabolcsi almapálinka,
- *Gabonafélék és malomipari termékek:* Kukoricadara,
- *Édesipari termékek:* Somlekvár, Szatmári szilvalekvár,
- *Cukrász és pékáru:* Debreceni vert mézes, Debreceni vásári füzéres perec, Dübbencs, Kenyérlángos, Kunsági perec, Kürtőskalács, Pászkalács, Vesu,
- *Tejtermékek:* Kecsketrúsajt, Kecsketuró, Körített túró, Lágycsok, Parenyica sajt,
- *Fűszernövények, fűszerek, ízesítők:* Étkezési mák, Sziki kamilla,
- *Száraztészták:* Csigatészta, Kötött tészta, Lebbencstészta,
- *Egyéb:* Nyírségi akácméz, Pörkölt napraforgómag (Szakály et al., 2010: 63., Cserhalmi et al., 2001: 208-239.).

2. Anyag és módszer

A primer kutatás során a kvantitatív módszerek közül kérdőíves vizsgálatok formájában a megkérdezés módszerét alkalmaztam. A kérdések leginkább a fogyasztók hagyományos és tájjellegű élelmiszerekkel kapcsolatos preferenciáit, ismereteit, vásárlási szokásait és kockázatkezelését elemezték. A kérdőíves felmérés során lényeges volt, hogy értékelhetővé váljon a hagyományos és tájjellegű élelmiszerekért való többletfizetési hajlandóság, illetve következtetéseket lehessen levonni, hogy melyek a legfontosabb gazdasági feltételek az élelem-előállítások során és milyen sajátosságok jellemzik az Észak-alföldi régió hagyományos és tájjellegű élelmiszer-fogyasztását. A kérdőíves felmérésre 2019. december 16. és 2020. május 22. között került sor, az adatgyűjtés során a megkérdezést következetesen végeztem és csak az adott régió lakosainak válaszait vettem figyelembe.

Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megye lakosaira vonatkozóan a megkérdezés kizárólag online formában, interneten keresztül történt. A kérdőív a Google Docs űrlapkészítő alkalmazással készült, a felmérésben a részvétel önkéntes volt. Az online kérdőív egy közösségi oldal felületén volt elérhető, mely során 1.349 fő töltötte ki a kérdőívet, akik közül valamennyien értékelhető választ adtak. Az Észak-alföldi régióban összesen 1.349 fő (n=1.349) a megkérdezett minta nagysága.

3. Eredmények

3.1. A minta szocio-demográfiai jellemzői

A minta demográfiai jellemzőinél nemek, korcsoportok, iskolai végzettség és a lakóhely településtípusa szerinti kategóriákat állítottam fel, továbbá a szubjektív jövedelmi helyzetről, a családban egy főre jutó jövedelem összegéről is információkat kértem. A válaszadók közül a nők aránya 85,6% és a legnagyobb, közel egynegyed arányban a 40-49 éves korosztály válaszolt a kérdéseimre, ugyanakkor a 30-39 éves és a 18-29 éves korosztály is közel azonos mértékben volt jelen. A válaszadók közel fele rendelkezik felsőfokú végzettséggel, illetve lakik a megyeszékhelyeken. A 2.000 lakos alatti településről érkezett válaszok száma viszonylag alacsony. A mintában szereplő válaszadók egyötödének a családban az egy főre jutó jövedelem összege 101-150e Ft, a megkérdezettek 16,5%-ánál ez az érték 200e Ft feletti, 5% esetben pedig az összeg kevesebb, mint 50e Ft. A megkérdezettek egyes háttérváltozók szerinti megoszlását az alábbi, 1. számú táblázat szemlélteti.

1. számú táblázat. A minta szocio-demográfiai jellemzői.

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

<i>A minta bemutatása</i> (N= 1.349)		
<i>Demográfiai csoportok</i>	N	%
<i>Nemek szerint</i>		
Férfi	194	14,4%
Nő	1 155	85,6%
<i>Korcsoportok</i>		
18-29 éves	310	23,0%
30-39 éves	315	23,4%
40-49 év	329	24,4%
50-59 éves	220	16,3%
60 éves kor felett	175	13,0%
<i>Iskolai végzettség szerint</i>		
8 általános	23	1,7%
Szakmunkás képző	164	12,2%
Érettségi	521	38,6%
Felsőfokú végzettség	641	47,5%
<i>Lakóhely településtípusa</i>		
Megyei jogú város, megyeszékhely	642	47,6%
10.000 lakos feletti város	347	25,7%
2.000-10.000 lakos közötti település	285	21,1%
2.000 lakos alatti település	75	5,6%
<i>Subjektív jövedelmi helyzet, a családban 1 főre jutó jövedelem összege</i>		
Kevesebb, mint 50.000 Ft	68	5,0%
51.000 - 75.000 Ft	143	10,6%
76.000 - 100.000 Ft	215	15,9%
101.000 - 150.000 Ft	276	20,5%
151.000 - 200.000 Ft	210	15,6%
200.000 Ft felett	223	16,5%
NT/NV	214	15,9%

3.2. Hipotézisvizsgálatok

Kutatásom lényeges célja volt a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek, illetve termékek gazdasági pozíciójának jellemzése és elemzése a helyi fogyasztók körében, az Észak-alföldi régió területén. Elsősorban a helyi sajátosságokat vizsgáltam, a régióbeli lakosok véleményét mértem fel a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek és ételek fogyasztásával összefüggésben, a hazai piac és termékek védelmének, valamint versenyképességének erősítése érdekében. A helyi és hagyományos termékek leginkább a lokális vállalkozások és a turizmus szempontjából jelentősek, így nem alkalmasak a régió mélyebb strukturális problémáinak megoldására, ugyanakkor „támogató” szerepük révén segíthetnek a gazdaság fejlesztésében és a különböző társadalmi rétegek sajátos igényeinek kielégítésében.

Az első hipotézis

H₁: Azok a helyi lakosok, akik a saját háztartásukban gyakran fogyasztanak hagyományos és tájjellegű ételeket, gyakran választják ezeket az ételeket vendéglátóhelyeken is.

A megkérdezés során választ kértem, hogy a helyi lakos a saját háztartásában milyen gyakran fogyaszt hagyományos magyar ételeket, illetve ha ellátogat egy vendéglátóhelyre, milyen gyakran választ hagyományos magyar ételeket a kínálatból. A két változó keresztábra elemzését, a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek saját háztartásban történő fogyasztásának gyakoriságát a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek vendéglátóhelyen történő fogyasztásának függvényében az alábbi, 2. számú táblázat szemlélteti.

2. számú táblázat. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek saját háztartásban történő fogyasztásának gyakorisága, a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek vendéglátóhelyen történő fogyasztásának összefüggésében.

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

		Ha ellátogat egy vendéglátóhelyre, milyen gyakran választ hagyományos magyar ételeket?			
		Többnyire nem választom (%)	Néha igen, néha nem (%)	Többnyire választom (%)	Összesen (%)
Saját háztartásában milyen gyakran fogyaszt hagyományos magyar ételeket?	Legfeljebb havonta egyszer (%)	51,1%	38,3%	10,6%	100,0%
	Legfeljebb hetente egyszer (%)	23,8%	55,4%	20,8%	100,0%
	Hetente többször (%)	11,1%	46,8%	42,1%	100,0%
	Naponta (%)	5,7%	32,4%	61,8%	100,0%
	Összesen (%)	13,7%	44,8%	41,5%	100,0%

A két változó kapcsolata Pearson-féle ká-négyzet (χ^2) próbával vizsgálva szignifikánsnak bizonyult ($p < 0.01$). Ez azt jelenti, hogy a hagyományos ételek otthoni fogyasztásának gyakorisága összefügg azzal, milyen gyakran eszik valaki hagyományos ételeket, ha ellátogat egy vendéglátóhelyre. Mivel mindkét változó ordinális skálát alkot, ezért ezt a kapcsolatot Spearman korrelációval is megvizsgáltam, amelynek értéke 0.33, $p < 0.001$. Ez utóbbi úgy értelmezhető, hogy minél gyakrabban fogyaszt valaki otthon hagyományos ételeket, annál gyakrabban teszi ezt egy vendéglátóhelyen is. Ezen összefüggés mértéke, illetve mintázata még pontosabban olvasható le a 2. számú táblázat sorszázalékaiból. A táblázat adatai szerint az otthoni fogyasztás gyakoriságának növekedésével monoton nő azok aránya, akik többnyire választanak a hagyományos ételeket étteremben is (10.6%, 20.8%, 42.1%, 61.8%). Ugyanakkor monoton csökken azok aránya, akik többnyire nem választják a hagyományos magyar ételeket vendéglátóhelyeken (51.1%, 23.8%, 11.1%, 5.7%).

Összességében tehát a **H₁ hipotézis beigazolódott.**

A második hipotézis

H₂: Azok a helyi lakosok, akik a saját háztartásukban gyakran fogyasztanak hagyományos és tájjellegű ételeket, fontosnak tartják, hogy az adott hagyományos és tájjellegű élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön.

A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek saját háztartásban történő fogyasztási gyakorisága, valamint a helyi alapanyagok felhasználásának jelentősége – változók keresztábrák elemzését a következő, 3. számú táblázat ismerteti.

3. számú táblázat. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek saját háztartásban történő fogyasztási gyakorisága a helyi alapanyagok felhasználásának jelentőségével összefüggésben.

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

		Mennyire fontos Önnek, hogy az adott élelmiszer termék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön?			
		Kiemelten fontos (%)	Fontos (%)	Nem fontos (%)	Összesen (%)
Saját háztartásában milyen gyakran fogyaszt hagyományos magyar ételeket?	Legfeljebb havonta egyszer (%)	2,0%	34,7%	63,3%	100,0%
	Legfeljebb hetente egyszer (%)	13,3%	58,8%	27,9%	100,0%
	Hetente többször (%)	19,3%	64,2%	16,5%	100,0%
	Naponta (%)	33,1%	56,9%	10,0%	100,0%
	Összesen (%)	20,9%	60,3%	18,8%	100,0%

A két változó kapcsolata Pearson-féle χ^2 próbával vizsgálva szignifikánsnak bizonyult ($p < 0.01$), mely alapján a hagyományos ételek otthoni fogyasztásának gyakorisága összefügg azzal, hogy mennyire tartja lényegesnek a fogyasztó, hogy egy adott élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön. A két változó ordinális skálát alkot, ezért Spearman korrelációval is megvizsgáltam a kapcsolatot. A Spearman korreláció értéke 0.33, $p < 0.001$. Ez alapján minél gyakrabban fogyaszt egy lakos saját háztartásában hagyományos ételeket, annál fontosabb lesz számára a helyi alapanyagok felhasználása.

A 3. számú táblázat sorszázalékai alapján az otthoni fogyasztás gyakoriságának emelkedésével monoton nő azok aránya, akik számára kiemelten fontos, hogy egy hagyományos élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön (2.0%, 13.3%, 19.3%, 33.1%). Emellett monoton csökken azoknak a fogyasztóknak az aránya, akik ezt nem tartják fontosnak (63.3%, 27.9%, 16.5%, 10.0%).

Összességében tehát a **H₂ hipotézis beigazolódt.**

A harmadik hipotézis

H₃: Azok a helyi lakosok, akik vendéglátóhelyeken gyakran választanak hagyományos magyar ételeket, hajlandóak többet fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért.

A felmérés során rákérdeztem, hogy a helyi lakos milyen gyakran választ hagyományos magyar ételeket vendéglátóhelyeken, valamint emellett hajlandó-e többet fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért? Az alábbi, 4. számú táblázat szemlélteti a hagyományos magyar ételek vendéglátóhelyen történő választási gyakoriságának és a hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszerekért való fizetési hajlandóság összefüggését.

4. számú táblázat. A hagyományos magyar ételek vendéglátóhelyen történő választási gyakoriságának és a hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszerekért való fizetési hajlandóság összefüggése

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

		Hajlandó lenne-e többet fizetni, egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszer termékért?			
		Igen (%)	Talán (%)	Nem (%)	Összesen (%)
Ha ellátogat egy vendéglátóhelyre, milyen gyakran választ hagyományos magyar ételeket?	Többnyire nem választom (%)	2,0%	34,7%	63,3%	100,0%
	Néha igen, néha nem (%)	13,3%	58,8%	27,9%	100,0%
	Többnyire választom (%)	19,3%	64,2%	16,5%	100,0%
	Összesen (%)	20,9%	60,3%	18,8%	100,0%

Pearson-féle kvi-négyzet (χ^2) próbával vizsgálva a két változó kapcsolata szignifikánsnak bizonyult ($p < 0.01$). Ez alapján a hagyományos magyar ételek vendéglátóhelyen történő választásának gyakorisága összefügg azzal, hogy egy helyi lakos hajlandó-e többet fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért. A két változó ordinális skálát alkot, a Spearman korreláció értéke 0.33, $p < 0.001$. Eszerint minél gyakrabban választ egy fogyasztó vendéglátóhelyen hagyományos magyar ételeket, annál inkább hajlandó többet fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért.

A 4. számú táblázat sorszázalék adatai szerint a hagyományos magyar ételek vendéglátóhelyen történő választási gyakoriságának növekedésével monoton emelkedik a hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszerekért való fizetési hajlandóság (2.0%, 13.3%, 19.3%). Emellett monoton csökken azoknak a fogyasztóknak az aránya, akik nem hajlandóak többet fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért (63.3%, 27.9%, 16.5%).

Összességében tehát a **H₃ hipotézis beigazolódt.**

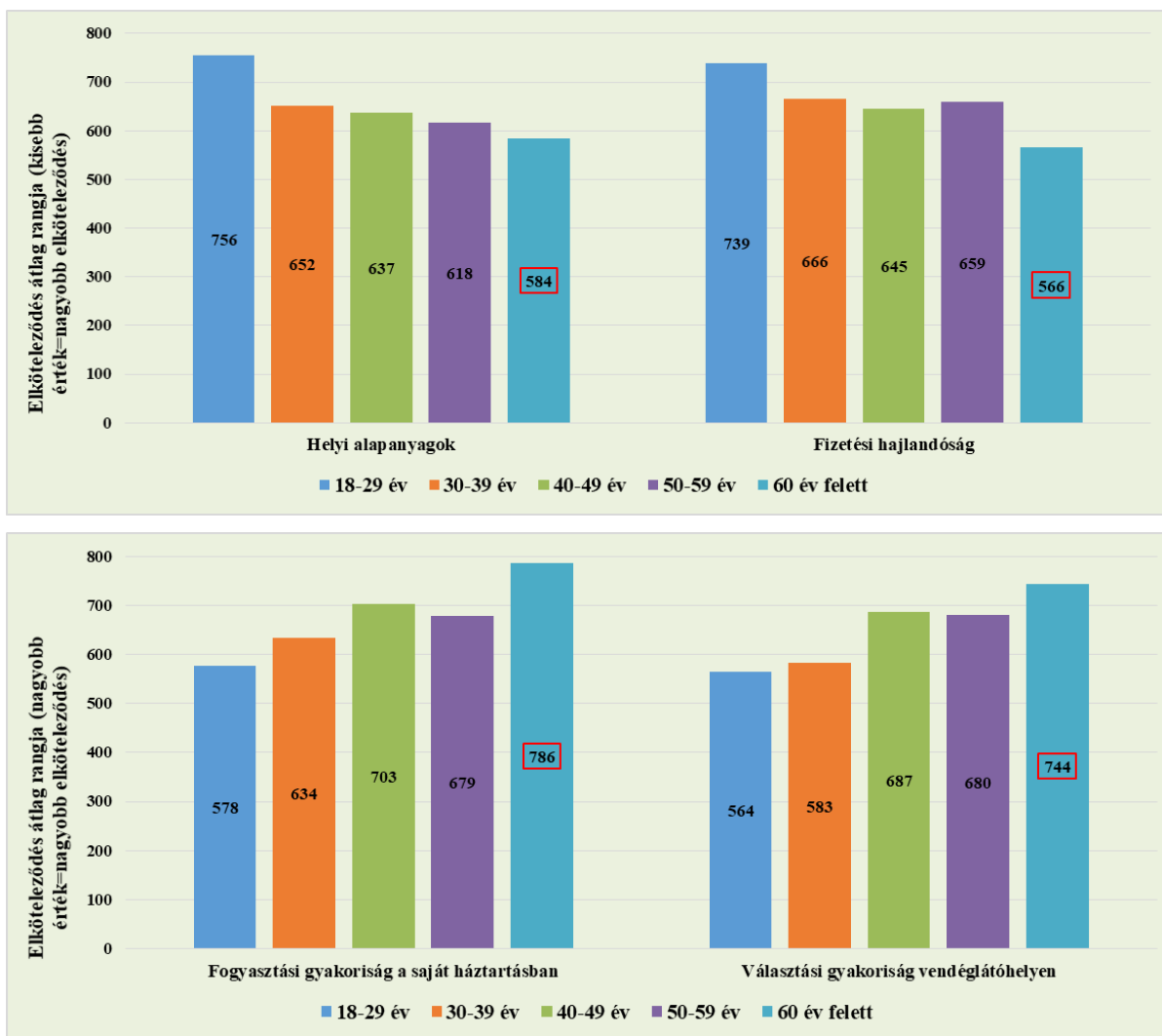
Az egyes háttérváltozók alapján képzett – életkor, településtípus, a családban egy főre jutó jövedelem összege – csoportok hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt való elköteleződését *Kruskal–Wallis-próbával* hasonlítottam össze. Az elköteleződés mértékét négy kérdés mentén jellemeztem:

- Mennyire fontos Önnek, hogy az adott élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön?
- Hajlandó lenne-e többet fizetni, egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért?
- Saját háztartásában milyen gyakran fogyaszt hagyományos magyar ételeket?
- Ha ellátogat egy vendéglátóhelyre, milyen gyakran választ hagyományos magyar ételeket?

A negyedik hipotézis

H₄: Az életkor emelkedésével a helyi lakosok körében nő az elköteleződés mértéke a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt.

Az egyes korcsoportok hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt való elköteleződését *Kruskal–Wallis-próbával* hasonlítottam össze, melyek között szignifikáns eltérés van, $p < 0.01$. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránti elköteleződés mértékét a helyi lakosok egyes korcsoportjainak vonatkozásában az alábbi, 2. számú ábra ismerteti.

2. számú ábra. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránti elköteleződés mértéke a helyi lakosok egyes korcsoportjainak vonatkozásában.

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

A helyi alapanyagok és a fizetési hajlandóság-változók esetén a kérdésre adott válaszok alapján a kisebb értékek jelentik a nagyobb elköteleződést, tehát a helyi alapanyagok fontossága (átlag rang érték: 584) és a fizetési hajlandóság (átlag rang érték: 566) esetében is a 60 év feletti korosztály a leginkább elkötelezett hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt. A 18-29 éves korosztály elköteleződésének mértéke a legkisebb az átlag rang értékek – helyi alapanyag fontossága (756) és fizetési hajlandóság (739) – alapján.

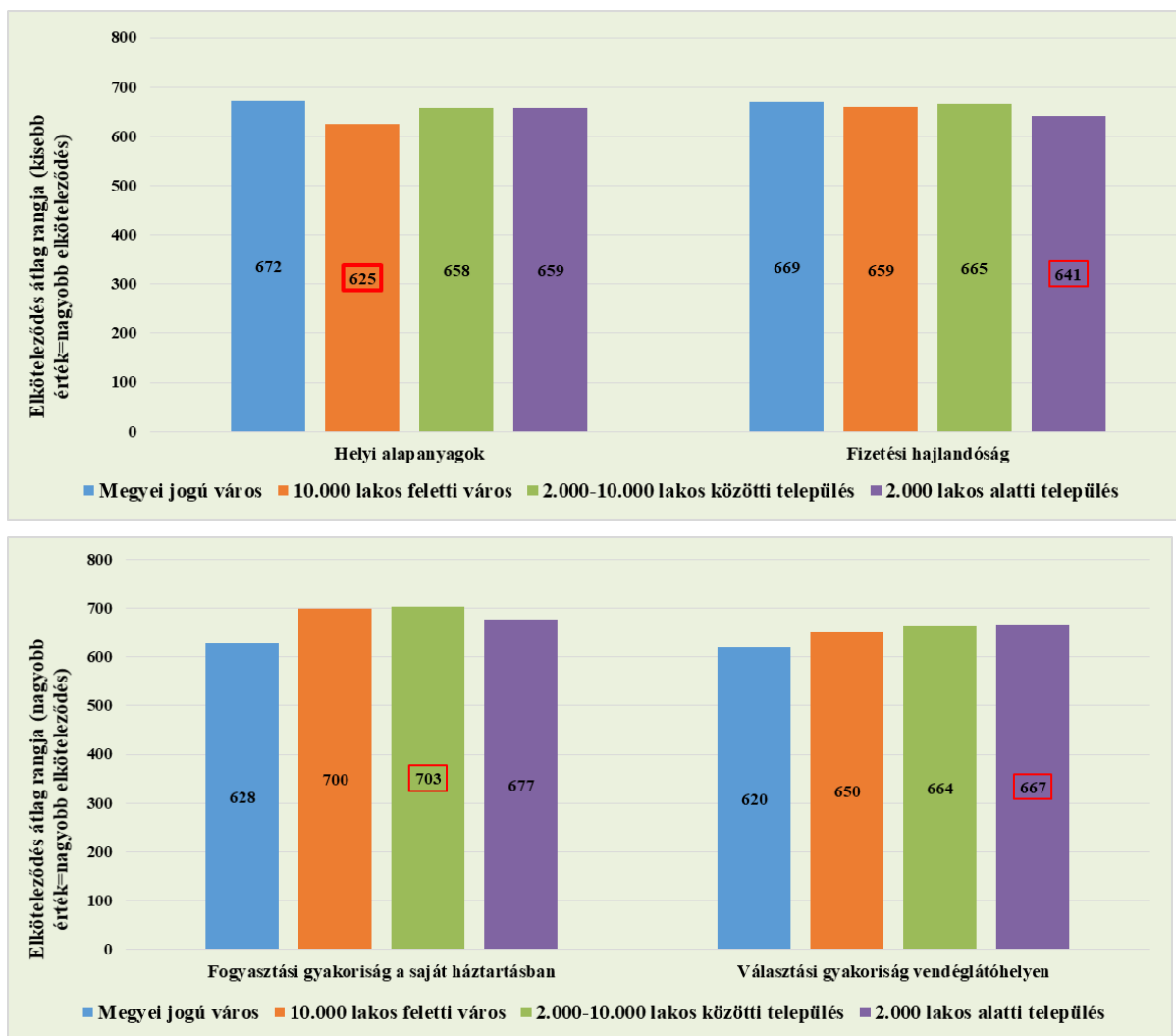
A fogyasztási gyakoriság a saját háztartásban, valamint a választási gyakoriság a vendéglátóhelyen változók esetében a nagyobb értékek jelzik a nagyobb elköteleződést. A 60 év feletiek fogyasztják leggyakrabban a saját háztartásukban (átlag rang érték: 786), illetve választják a legtöbbször vendéglátóhelyeken (átlag rang érték: 744) a hagyományos magyar élelmiszereket. A 18-29 éves korosztály elköteleződésének mértéke a legkisebb (átlag rang érték: 578 és 564).

Összességében tehát a **H₄ hipotézis beigazolódott.**

Az ötödik hipotézis

H₅: A régió egyes településein élő lakosok körében, a lakosok számának csökkenésével nő az elköteleződés mértéke a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt.

Az egyes településtípusokon élő lakosok hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt való elköteleződését *Kruskal–Wallis-próbával* hasonlítottam össze, amely településtípusok között szignifikáns eltérés van, $p < 0.01$. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránti elköteleződés mértékét az egyes településtípusok vonatkozásában az alábbi, 3. számú ábra ismerteti.

3. számú ábra. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránti elköteleződés mértéke az egyes településtípusok vonatkozásában.

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

A 10.000 lakos feletti városban élő fogyasztóknak a legfontosabb, hogy egy adott élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön (átlag rang érték: 625). A fizetési hajlandóság ugyanakkor a 2.000 lakos alatti településeken a legmagasabb (átlag rang érték: 641). Az elköteleződés mértéke mindkét esetben a megyei jogú városokban a legalacsonyabb (átlag rang érték: 672 és 669).

Saját háztartásukban a 2.000-10.000 lakos közötti településen élők fogyasztanak leggyakrabban hagyományos magyar ételeket (átlag rang érték: 703), emellett vendéglátóhelyen legtöbbször a 2.000 lakos alatti településen élők választják ezeket az ételeket (átlag rang érték: 667).

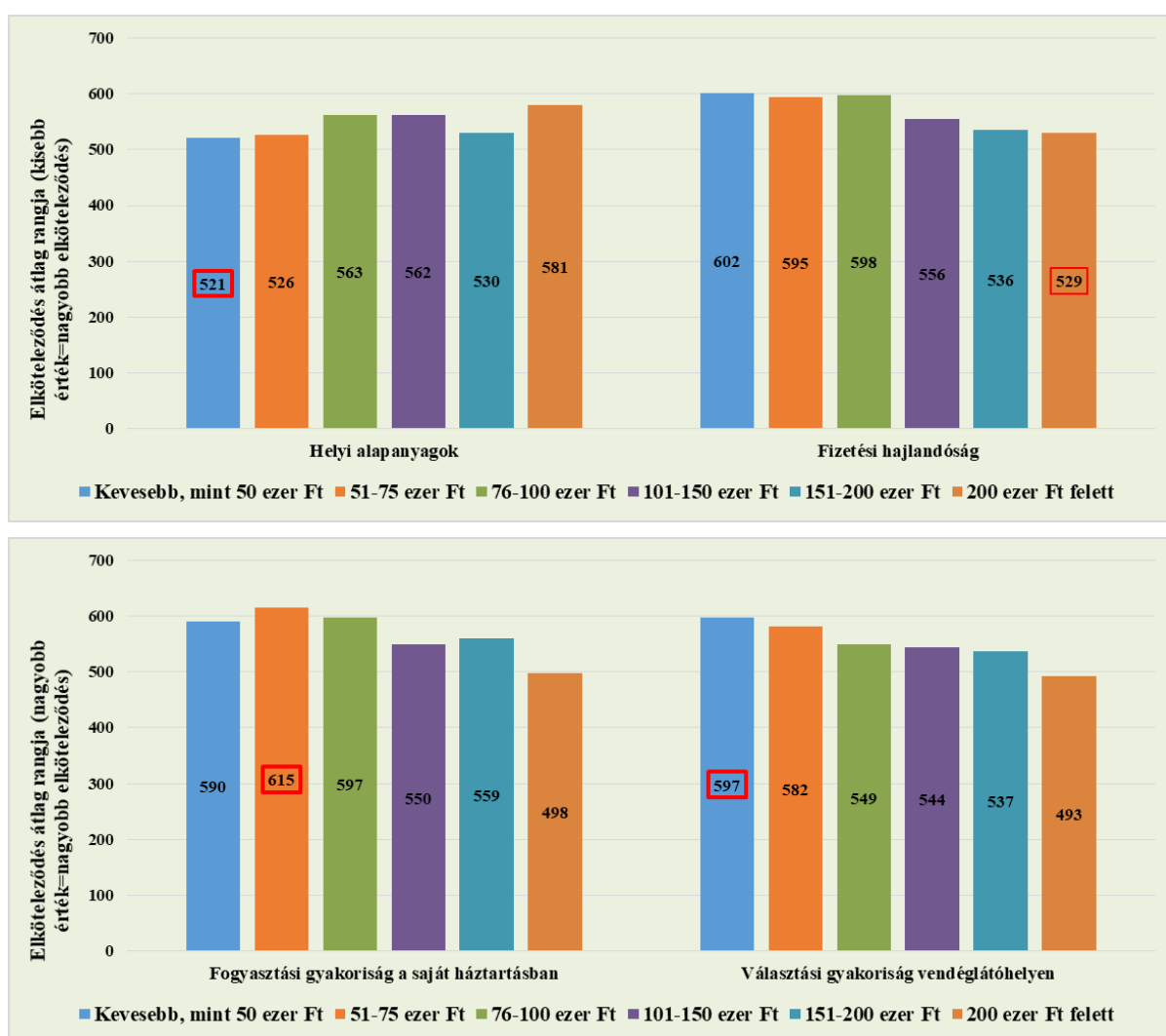
Összességében tehát a **H₅ hipotézis részben beigazolódott.**

A hatodik hipotézis

H₆: A helyi fogyasztók családjában az egy főre jutó jövedelem összegének csökkenésével nő az elköteleződés mértéke a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt.

Az egyes jövedelemcsoportokhoz tartozó fogyasztók hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt való elköteleződését *Kruskal–Wallis-próbával* hasonlítottam össze, mely csoportok között szignifikáns eltérés van, $p < 0.01$.

A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránti elköteleződés mértékét, a helyi lakosok családjában az egy főre jutó jövedelem összegének függvényében az alábbi, 4. számú ábra ismerteti.

4. számú ábra. A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránti elköteleződés mértéke, a helyi lakosok családjában az egy főre jutó jövedelem összegének függvényében.

Forrás: Saját szerkesztés, 2021.

Azok a régióbeli lakosok a legnagyobb mértékben elkötelezettek a helyi alapanyagok felhasználása iránt, akiknek a családjában az egy főre jutó jövedelem összege kevesebb, mint 50 ezer Ft (átlag rang érték: 521). Ezzel szemben azok a fogyasztók hajlandóak leginkább többet

fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért, akiknek a családjában az egy főre jutó jövedelem összege több mint 200 ezer Ft (átlag rang érték: 529).

A legmagasabb fogyasztási gyakoriság a saját háztartásban az 51-75 ezer Ft közötti jövedelemcsoporthoz (átlag rang érték: 615), a legmagasabb választási gyakoriság a vendéglátóhelyeken az 50 ezer Ft alatti jövedelemcsoporthoz tartozik (átlag rang érték: 597). Mindkét esetben azok a fogyasztók a legkevésbé elkötelezettek, akiknek a családjukban az egy főre jutó jövedelem összege több mint 200 ezer Ft (átlag rang érték: 498 és 493).

Összességében tehát a **H₆ hipotézis részben beigazolódott.**

4. Következtetések és javaslatok

A hagyományos és tájjellegű élelmiszerek hozzájárulhatnak a gazdasági növekedéshez, illetve az adóbevételek emelkedéséhez a régióban:

- gyártmányfejlesztési lehetőséget jelentenek az ipar számára, kis- és közép-vállalkozások beindítása valósulhat meg, az elmaradott térségekben munkahely teremtési lehetőséget biztosítanak;
- választékbővítési lehetőséget biztosítanak a kereskedelemben, illetve a vendéglátásban, a helyben megtermelt élelmiszertermékek helyben történő magasabb arányú felhasználását teszik lehetővé;
- felhasználhatóak a vidékfejlesztési programokban, a turizmus népszerűsítésének és fellendítésének érdekében, például íz-utak és tematikus rendezvények szervezése által;
- összességében a régió, valamint az egész ország vonzerejét és arculatát erősítik (Szakály et al., 2010: 33.).

A helyi lakosok kedvelik, vásárolják és fogyasztják a hagyományos és tájjellegű élelmiszereket, amelyeket vonzóknak és értékesnek találnak. A kutatás eredményeképpen az alábbi összefüggések állapíthatók meg:

- az otthoni fogyasztás gyakoriságának növekedésével monoton nő azok aránya, akik többnyire választanak a hagyományos ételeket étteremben is;
- az otthoni fogyasztás gyakoriságának emelkedésével monoton nő azok aránya, akik számára kiemelten fontos, hogy egy hagyományos élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön;
- a hagyományos magyar ételek vendéglátóhelyen történő választási gyakoriságának növekedésével monoton emelkedik a hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszerekért való fizetési hajlandóság;
- a helyi alapanyagok fontossága és a fizetési hajlandóság esetében is a 60 év feletti korosztály a leginkább elkötelezett hagyományos és tájjellegű élelmiszerek iránt, illetve ők fogyasztják leggyakrabban a saját háztartásukban, illetve választják a legtöbbször vendéglátóhelyeken is a hagyományos magyar élelmiszereket;
- a 10.000 lakos feletti városban élő fogyasztóknak a legfontosabb, hogy egy adott élelmiszertermék helyi alapanyagok felhasználásával készüljön, a fizetési hajlandóság ugyanakkor a 2.000 lakos alatti településeken a legmagasabb;
- saját háztartásukban a 2.000-10.000 lakos közötti településen élők fogyasztanak leggyakrabban hagyományos magyar ételeket, emellett vendéglátóhelyen legtöbbször a 2.000 lakos alatti településen élők választják ezeket;
- azok a fogyasztók hajlandóak leginkább többet fizetni egy hagyományos helyi alapanyagokból készült élelmiszertermékért, akiknek a családjukban az egy főre jutó jövedelem összege több mint 200 ezer Ft, a legmagasabb fogyasztási gyakoriság a saját háztartásban az 51-75 ezer Ft közötti jövedelemcsoporthoz kötődik;

- azok a régióbeli lakosok, akiknek a családjukban az egy főre jutó jövedelem összege kevesebb, mint 50 ezer Ft, a legnagyobb mértékben elkötelezettek a helyi alapanyagok felhasználása iránt, emellett vendéglátóhelyeken ők választják legtöbb alkalommal a hagyományos magyar ételeket.

Lényeges célkitűzés, hogy a magyar fogyasztók részesítsék előnyben a hazai élelmiszertermékeket, mert összességében a hagyományos és tájjellegű élelmiszertermékek nagyobb arányú előállításával és értékesítésével a helyi lakosoknak lehetőségük lenne munkahelyhez és jövedelemhez jutniuk, mely elengedhetetlen a jövőbeni kedvezőbb életfeltételek megteremtése és a gazdasági növekedés érdekében.

Irodalomjegyzék

- [1] Burger, A. (1985). *Food Economics*. Akadémiai Kiadó.
- [2] Burgerné, G. A. (1980). *Az élelmiszer-termelés gazdaságtana*. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- [3] Cserhalmi, Zs. et al. (szerk.) (2001). *Hagyományok Ízek Régiók*. Magyarország hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékeinek gyűjteménye. I. kötet. Keszler Marketing Kft.
- [4] Csizmazia, T. et al. (2007). *Az élelmiszergazdaság jellemzői az Alföldön*. Központi Statisztikai Hivatal Debreceni és Szegedi Igazgatósága. <https://mek.oszk.hu/06100/06101/06101.pdf>
- [5] Hofmeister-Tóth, Á. et al. (2011). A fenntartható fogyasztás jellemzői és trendjei Magyarországon és a régióban. In Csutora, M. & Hofmeister-Tóth, Á. (szerk.). *Fenntartható fogyasztás?* (pp. 53-76.) Budapesti Corvinus Egyetem.
- [6] Lehota, J. (2004). Az élelmiszerfogyasztói magatartás hazai és nemzetközi trendjei. *Élelmiszer, Táplálkozás és Marketing* 1(1-2), 7-14.
- [7] Pallóné, K. I. (2003). A versenyképesség biztosításának új minőségi dimenziója az élelmiszergazdaságban EU csatlakozásunk szempontjából. [Doktori értekezés]. Budapesti Corvinus Egyetem. <http://phd.lib.uni-corvinus.hu/488/>
- [8] Popovics, A. (2009). A földrajzi helyhez kapcsolódó és a hagyományos magyar termékek lehetséges szerepe az élelmiszerfogyasztói magatartásban. [Doktori értekezés] Szent István Egyetem.
- [9] Szabó, G. (1998). *Élelmiszer-gazdaságtan*. Kaposvári Egyetem.
- [10] Szakály, Z. et al. (2010). *Marketing a hagyományos és tájjellegű élelmiszerek piacán*. Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar.
- [11] Törőcsik, M.: (2007). A tudatos fogyasztást és az egészséget preferáló új fogyasztói trendcsoport, a LOHAS csoport megjelenése Magyarországon. *Élelmiszer, Táplálkozás és Marketing* 4(1), 41-45.
- [12] Trichopoulou, A. et al. (2002): Disparities in food habits across Europe. *Proceedings of the Nutrition Society*, 61, 553-558. <https://doi.org/10.1079/PNS2002188>
- [13] Vetőné, M. Zs. (2013): Úton a fenntartható élelmiszer-fogyasztás felé? A magyar lakosság élelmiszer-fogyasztásának ökológiai lábnyoma. [Doktori értekezés] Budapesti Corvinus Egyetem. <https://doi.org/10.14267/phd.2013050>